

Drugi letnik.

II. zvezek.

Sam.

Ze nisem več nekdanji jaz,
Vesél, zgovoren, živ,
Če je resneji moj obraz,
Jaz nisem tega kriv.

Če družbe so mi ptuje zdaj,
Jaz svojim drugom ptuj,
Zakaj samotni iščem kraj,
Nikar me ne vprašuj!

Spoznati hotel sem ljudi —
In koga li poznam?
Obrnil v sebe sem oči —
In sebi sem uganjka sam.

A. O. Klemen.

Pisma prijatelju visokošolcu.

Drugo pismo.

Predragi prijatelj!

Ako bi se smelo delo soditi po uspehu, bil bi zadovoljen se svojim prvim pismom. Čisto drugače si mi odpisal sedaj, nego predno sem ti jasno povedal svoj nazor. A na neko misel, katero si mi odkril zadnjič, moram odgovoriti obširneje.

„Prav imaš morda se svojega stališča, ako toliko zaupaš v vero, a čemu si postal fanatičen derviš, ki sovraži vse, kar ni prikrojeno po njegovih nazorih. Ako hočeš zidati, dobro, — a čemu podiraš, kar so sezidali drugi? Pod farizejsko krinko katoliške vere pomagaš razdirati, kar so pri nas s trudom dosegli vrli možje. Ako misliš, da ti brez vere ne dosežeš ničesar, ne oporekam, a mi smo dosegli omiko brez vere, bomo jo izpopolnjevali in tudi razširjali brez vere — in če hočeš, tudi vkljub veri“.

Ta odgovor se hoče ogniti nazorom, katere sem razvil v prvem pismu. Pred vsem te opozarjam, da nisi ovrigel še nikdar poglavitne resnice, resnice katoliške cerkve. Ali še veruješ, ali si izgubil vero? To bi bilo pač prvo, po čemer moraš sam sebe vprašati; drugo sledi iz tega. Ker se nisi lotil sv. vere same, tudi jaz o njej ne bom govoril posebej; znana so ti neštivilna strokovnjaška dela, katera jasno dokazujejo, da se z vedo vera ne da odstraniti, ampak da prava veda vodi k veri.

Pa nekaj drugega se mi zdi vredno obdelati malo temeljiteje. Praviš, da naša omika je brezverska, in trdiš, da nimamo pravice, ugovarjati jej. Tvoje načelo je: Vsakdo delaj v svojem krogu in se ne zmeni za drugega, ne moti drugega, ne podiraj dela drugega, zlasti ne podiraj, kar se je sezidalo pod imenom narodnjaštva. Sklicuješ se celo na sveto pismo, katero uči ljubezen do bližnjega.

Ker si se dotaknil svetega pisma, dovoli, da ti tudi odgovorim ž njim. Pač nam je zapovedano ljubiti bližnjega, a prepovedano je ljubiti zmote bližnjega. Zapisano je: Moje grlo spremislekom govori resnico, in moje ustnice studijo, kar je hudobno.¹⁾ Da imenuje sveto pismo hudoben vsak nauk, kateri se ne strinja s katoliško vero, jasno je vsakomu, kdor se je le malo bavil ž njim.

¹⁾ Pregov. 8, 7.

O naši sedanji omiki imam jaz malo drugačne misli, nego si jih ti razodel v zadnjem pismu. Če se ne oziram na vero in resnico, na kateri mora biti osnovana prava omika, moram reči, da je napačna ona „omika“, katera mora človeka dovesti do propada. Ona omika, katera ne zadovoljuje srca, ampak mu seka neozdravljive rane, omika, katera jemlje razumu jasnost spoznavanja in ga tira v brezupni dvom, omika, katera zaduši v duši sočutje do bližnjega in spoštovanje do samega seba, ali pa človeka nespametno povzdiguje ter ga slepi, da je neko vzvišeno, neodvisno bitje, — taka omika pač ni vredna tega imena, ni narodu porok, sreče, pač pa propada in pogina.

Taki omiki se udaja, žal, premnogo mladeničev, kateri se vržejo z mladostnim ognjem v boj — za lastno nesrečo. Mogoče, da se ti ta sodba zdi preostra; — morda vem, zakaj: ker si tudi ti na tej poti? Zdelo se je preostra včasih tudi meni, ko še nisem poznal trdnih, neomahljivih načel, po katerih se mora ravnati življenje v vseh svojih pojavih. A veri zahvaljujem za boljše spoznanje.

Za vzgled take omike navedem ti mladega, nadarjenega pesnika, kateri je vzbudil med nami mnogo opravičenih nad, a je legel v prerani grob, predno jih je nam izpolnil — res prava slika naše omike.

Na mislih mi je naš Gestrin. Še več kako sva se razveselila, njegovih prvih pesnij. Bila sva ravno v onih letih, ko se vnamajo v prsih prvi plameni, o katerih se mladi duši prej še nikdar sanjalo ni. Bila sva polna nejasnih čustev, katerih nisva znala vklepati v spone razuma; najini uzori so se še prosto zibali v zračni višavi nemogočnosti. Zato sva se ga s slastjo oklenila, čutila sva v njem nekaj sebi sorodnega. In če sva videla, da zaide pesnik na poti, po katerih bi se mu ne bila upala slediti, izgovarjala sva ga, češ v pesništvu je marsikaj dovoljeno, kar prozaično življenje prepoveduje.

Sklenil sem tedaj podati pesnikovo sliko iz njegovih lastnih del. Opazuj in premisli! Kar boš čital tu, je izraz one omike, katera je vzgojila Gestrina, in vzgaja toliko slovenskih mladeničev. Ako najdeš v tej sliki izraženo svojo lastno podobo, naj ti služi za ogledalo. Spoznaš tem boljše samega sebe, če boš opazoval svoje nazore na drugem človeku, in manj te bo bolelo, če spoznaš napako pri pesniku, nego če bi jo našel sam na sebi.

Pred seboj imam zbirko Gestrinovih pesnij, katero je izdal sam malo pred svojo smrtjo z naslovom „Izza mladih let“.

Z istimi uzori, katere sem ti naslikal v prvem pismu, stopa pesnik v življenje. Uzori in življenje! Kakor bi primerjal ognjevitega mladeniča z osivelim starcem! Življenje zahteva jasnih, trdnih načel, katera določu-

jejo vsako dejanje in nam dajejo navodilo za presojevanje slednje prikazni v življenje. Načela morajo dati gotovost sodbe in sicer ne le teoretične, ampak tudi praktične sodbe. Odkod naj si jih pridobi mladenič, ki je sodil življenje le po domišljiji, kako naj se varuje nebrojnih pečin, katere prete čolnicu njegovega bitja, ko opasnih pečin še ni spoznal?

Že prvi koraki, katere stori med svet, pokažejo mu življenje od čisto druge strani, nego si je domišljeval, ko mu je bil svet poln uzorov:

Z nesrečnim srcem, z mračno dušo
Ostavlil dom sem mladolet;
Iskat ljubavi sem uzorne
Napravil se med tuji svet.

Kakor deseti brat v tujini
Nemirno blodil sem okrog.
Oh! Gledal mnogo sem radosti,
In jok obupen čul sem mnog. ¹⁾

Kako bliščeč se mu je zdel prej svet! Sanjal je o slavi in o mogočnosti; človeški rod se mu je zdel družba bratov, ki vneto delajo za skupni namen, podpirajoč drug drugega; narod se mu je zdel divna jednota, umeten organizem, v katerem se izpopolnjuje posameznik. Prevara! Človeštvo je raztrgano, narod v boju sam proti sebi. Ne kakor bratje, kakor ujede stojé si ljudje nasproti v boju za obstanek:

Posetil jasne sem gradove
Kjer bajno blaženstvo cvetè,
Prestopil prag sem nizke koče,
Kjer v siromaštvu človek mrè.

A blaženci v gradovih jasnih
Ljubav imajo le zase,
In siromak pod borno streho,
O nji besedice ne ve. ²⁾

Rahlo srce pesnikovo ne more preboleti te bridke izkušnje. Nima še trdnih načel, po katerih bi presodil ta divji bratomorni boj, katerega bije v gospodarskem življenju človek s človekom. Nima poguma, da bi s krepko voljo šel v življenje, proučeval je in potem kot zrel mož stopil na bojišče — bojujnik za pravico in resnico, zaščitnik zatiranim. Pesnik išče tolažbe, išče srca, pri katerem bi našel tešila razdvojeni duši, išče tihe sreče, ker je obupal nad hrupno, junaško srečo. A zaman! Kje je v tej družbi čisto, nesebično srce, kje je duša, katera bi zatajila svoje samoljubje in živila za srečo svojega bližnjega?

¹⁾ Str. 5.

²⁾ Str. 6.

Občudoval v dvoranaх svetlih,
 V begótnem plesu se vrteč,
 Krasoto mnogo sem nebeško,
 In mnog pogled žarnó goreč.

Prečestokrat pa kras telesa
 In pogled kakor solnce čist
 Zakriva v prsih trdosrčnih
 Sovraštvó, zlobo in zavist.¹⁾

Sedaj je pesnikovega poguma konec. Nadejal se je, da bo svet pozorišče njegovega zmagoslavja, a sedaj se čuti varanega, premaganega, predno je nastopil v moškem boju. Ničnost človeška mu stopi pred oči, kakor odurna mrtvaška prikazeni, katera poklada vse njegove upe v grob z ironičnim smehom.

Jasno mu je, kar si je prej tajil, da človek ne zadostuje sam sebi, ampak da je slabotna trta, katera se mora nasloniti na krepko drevo. A kam naj se nasloni? Kje naj najde trdne opore v tem nestalnem, razburkanem morji vsakdanjega življenja, ki se precej dviga in peni in ob obrežje buta, ki je precej zopet mirno, kakor slučajno vlada piš in burja ali pa zračna tišina?

V srcu se mu tiho oglase tajni, kakor srebro čisti glasovi. Že davno, davno, je, odkar mu je udarila na to struno skrbna mati. Govorila mu je o veri, o onih uzorih, kateri jedini so trdni in gotovi, ker niso iz domišljije, ampak so resnica in dobrota sama. Pač bilo je tako, tudi on je poznal te uzore, a njihov svit je zatemnel tekom časa, glasovi so čim bolj utihnili, da še ponosen je bil, da jih je oglušil.

Sedaj se ohrabri na zadnji poskus. Ali je res, ali ni res? Ko bi revež poznal krščanstvo, kmalu bi bili končani njegovi dvomi, sreča in zadovoljnost bi se naselila v njegovem srcu, volja bi se okrepila in hrabro šla nasproti bojem in udarcem nemile usode. A njegova volja je preslaba, da bi se odločila za resno preiskovanje, razum se je preveč navadil slediti vzletu domišljije, da bi sedaj trezno premišljeval neovrgljive resnice. Upró se mu strasti: ponos se neče ukloniti, češ, sramotno je, živeti pod jarmom; pustiti bi bilo treba to in ono, a to bi bolelo; kaj bi rekli drugi? „Zdi se mi, da bi našel srečo v veri, a moj duh je prevzvišen za tako ozke sponé; mišljenje bodi prosto, razum jedin določuj naziranje; saj je vendar toliko ljudij, kojim je vera deveta skrb in so srečni, mogočni, duhoviti! Tudi jaz grem med nje. Živela sloboda!“ Tako se je preslepil že marsikdo.

¹⁾ Str. 6.

Razum je slab vladar pri navadnih ljudeh, in resničen je rek, da razum ne zna despotično vladati, ampak da je podoben diplomatu, kateri poskuša tu in tam, in da bi se ne zameril gospodu napuhu, gospici domišljavosti ali gospej pohotnosti, pusti vse v nemar, gre v pokoj in da vlado nasprotnikom, kakor odstopivše ministerstvo. Tako je bilo že za Gestrina in tako je še dandanes. Učimo se od starih in opazujemo mlade, a boji, zmage in premage, katere se vršé v človeški duši, kažejo nam tu in tam, da je človek slab, sovražnik svoje sreče, tudi kadar se bori zanjo.

Tako je bilo tudi z našim pesnikom. Prevaril je sam sebe s sofizmom, katerega puhlost bi bil lahko spoznal, ko bi se bil količkaj potrudil za resnico:

Med samostanskimi zidovi
 Otožni mrtveci žive —
 Kedaj, kedaj pa zelenele
 In cvetle veje so suhe? ¹⁾

Kaj ne, dragi prijatelj, brezno zaslepljenosti se odpre človeku pred očmi, kadar čita v kratkih besedah toliko neresnice! Ali je krščanstvo samo za samostane? Ali so kristjani otožni mrtveci? Ali krščanstvo še nikdar ni zelenelo in cvetlo? Ali krščanstvo nima v sebi nevsahljivo življensko in oživljajočo moč? Ali bi se mi sploh mogli ponašati s kako omiko, ako ne bi bilo krščanstva? Ali ni vse dobro v našem javnem in zasebnem življenju vzrastlo na živi veji Kristusove vere? Neštevilna taka vprašanja bi lahko zastavili pesniku, na katera bi nam ne mogel odgovoriti nobene besede, da bi opravičil svojo nepremišljeno trditev.

Ne zamerimo nesrečnemu pesniku te prenagljene sodbe, saj je sam največ trpel zaradi nje.

Božični prazniki so tu. Zemljo pokriva snežena odeja. Vse je otrplo, priroda zmrzuje, megle se vlačijo po mestnih ulicah. Koliko revežev trepeta v bornih stanovanjih od krutega mraza! Zdi se, da je razlito nad vso zemljo prokletstvo, katero naj zatré človeški rod. A vendar v tisočerih sreih vstajajo žive nade. Duh se vspenja iz tesnih spon zemskega trpljenja v rajske višave, kjer oznanjujejo svetli duhovi čast Bogu in mir ljudem. Mnogoteri iščejo miru v motnih valovih, da potope sebe in svojo nesrečo! V krščanski duši pa vlada mir. Telo trepeta mraza in glada, duša pa srka sladko tolažbo iz vere, katera jo uči: „Rodil se je Zveličar, kateri je odrešil ves svet in tudi tebe, revna stvar. Potrpi, blizu je rešenje, Skoro skoro pride, dan plačila. Tvoje trpljenje je poroštvo za tvojo zmago,

¹⁾ Str. 6.

saj bedi Oče nad teboj, kateri skrbi zate in ti pošilja svojega Sina, da te pokrepča in potolaži.“ In naš pesnik?

Brez božičnega drevesca
 Sam proslavljam sveto noč
 V svojega življenja knjigo
 Z rosnim okom nemo zroč.
 A če v te obraze drage
 Motno se oko mi vprè,
 Pomneč svoje mlade sreče
 Srce tem bedneje mrè.
 Ti orumeneli listi
 S srčno pisani krvjo
 Slikajo samo minljivost,
 Smrt, odpoved, jad samo.
 Vse življenje dosedanje
 Polno togepolnih slik
 Od viharja se mi zrušen
 Zdi nagrobni spomenik.
 Kujejo li lepšo dobo
 Še ostale mi strani?
 Roka hčè, da list obrne,
 Srce brani in drhti.¹⁾

Gorje človeku, v katerem radostni glasovi svete noči ne vzbujajo drugih čustev, nego obup in strah! Kdor vero tako slabo pozna, temu se ne čudimo, da jo obsoja kot „mrtvo vejo“. V resnici veje mrtvaški diih v njegovem lastnem srcu.

Pred njegovim dušnim očesom izginjajo uzori, s katerimi se je še nedavno pojil. Sedaj se mu svet zdi ves drugačen. Ni mu več prijazna, ljubezniva dolina, v kateri ima domovinsko pravico, ampak tuja, sovražna dežela, vladana od slučajja in od krutih naravnih sil.

Usode krute zakon res je trd;
 Kar se rodi, rodi se, da pogine.
 Jedva vsvetè življenje, že premine . . .
 Usode krute zakon res je trd!
 V pomladni dan cvet pisan jedva šine,
 Z ledeno roko že ga boža smrt . . .
 Usode krute zakon res je trd:
 Kar se rodi, rodi se, da pogine.²⁾

In če je ves svet le zato namenjer, da trpi nekaj časa in potem premine brez duha in sluha, kaj je človek v tem strašnem kaosu?

1) Str. 48.

2) Str. 73.

Glej! koliko jih bilo je pred tabo,
 Ko jim je še prijazen vetrec vel,
 A vsem usèhlo stebelce je slabo,
 In nerazcvel že vsak je ovenel.
 Pod rušo nenasiten črv prebiva,
 Nemirno gloda ondu noč in dan.
 Zato, ko malo hipcev slaj uživa,
 Na bolnih tleh umrje cvet bolan.¹⁾

Kje naj tu še išče tolažbe bolna duša? Kje je ona vesela, krepka odločnost nekdanjih uzorov, katera si je domišljevala, da bo vladala svet? A nesrečni mladenič še upa, še jedenkrat poskusi rešiti obupa jadno dušo. Njegovo varano srce si domišljuje, da je našlo mir in srečo, uzor vseh uzorov:

In česar sem po širnem svetu
 Povsodi le zaman iskal,
 To ozki dom mi milostljivo
 Stabój, deklè, je daroval.

V očeh ti, deva črnolasa,
 Ljubav najčišča se žari
 Oh, zri na mé in lek čaroben
 V nesrečno mojo dušo lij!²⁾

V ta uzor se ves utopi, „ljubezen“ mu je odslej vse. Nikar ne misli, da te bom dolgočasil z moralizovanjem. Veš, kaj mislim o tem z verskega stališča, vem tudi, da znaš ti to presojevati s stališča značajnosti in moške časti. Dovolj mi je, da ti tu podam verno sliko — po izvorniku. Naš pesnik pričakuje od ljubezni, česar mu ni mogla dati niti vera, niti znanost, niti ves svet: popolno zadostilo vsem duševnim težnjam:

Ljubezen tvoja bode mi vodnik,
 Če duše jadni se obup poloti;
 Da ne zgrešim v življenji prave poti,
 Ljubezen tvoja bode mi vodnik.
 In v duhomorni bode mi temoti
 Bodro sijal obraz tvoj zornolik.³⁾

Pesniku se zdi ta „ljubezen“ najplemenitejše čustvo. Višje mu je, nego vera, višje, nego ljubezen do starišev, do domovine. Kako umeva to ljubezen, razlaga ti sam:

1) Str. 50.

2) Str. 7.

3) Str. 72.

Tako, kar narava iz sebe rodi,
 Boreč se z naravo samo spet pogine,
 Zatoraj na stran nepotrebne skrbi,
 Uživaj življenje, dokler te ne mine!¹⁾

Sedaj je prvi del moje dušeslovne slike dovršen. Pesnik je prišel do sklepa, našel je svoj uzor v uživanju. To uživanje je sedaj formalni objekt vsemu njegovemu delovanju in hrepenenju: kar nasprotuje temu glavnemu uzoru, zdi se mu sovražno, nečloveško. Vsakoga sovraži, kdor se drzne, ustavljati ga na tej poti. Zato je te besede zapisal na čelo svoji pesniški zbirki.

Ozriva se nazaj in premisliva, s čem naju je vzgajal naš dušni vodnik, novodobno leposlovje, in k čemu naju navajal? Isti nazori, katere sem ti tu navel iz našega pesnika, spremljali so naju po nevarnih potih srednješolskega življenja. To je duševna hrana nebrojnih izobražencev. Koliko slovenskih mladeničev jo je že srkalo, koliko jo bo še? Te ideje ne nastopajo kot čisto razumovo prepričanje, ampak se rodé najprej v srcu v obliki nedoločnih čustev. Pozneje šele se vpraša človek, ali so opravičene, jih skuša znanstveno opravičiti in izvaja iz njih posledice.

A to sem si prihranil za prihodnje pismo, ker mi je to, že tako naraslo, da ti bodem morda nadležen. K sklepu le jedno opazko.

Morda priznavaš, da ima človeško življenje svojo čudno logiko. Življenje je kakor dolg, zvit sorites, poln entimemat, konjunkcij in disjunkcij, in če je pogledamo, kakor se vrši pred nami, zdi se nam nemogoče, da bi v tej obilici najrazličnejših mislij in dejanj bil kak logičen red. A vsakemu človeku pridejo trenutki, ko se mu razgrne prošlost pred očmi kakor razsvetljena slika, in takrat spozna, da je pozitivni ali negativni rezultat njegovega življenja nujna posledica njegovih nazorov, njegovih bojov, dejanj, in takrat mora priznati: *Concedo consequens et consequentiam*, naj bi tudi rad sofistično ovrigel nujno posledico. Morda se to pri nekaterih ljudeh ne zgodi pred smrtjo, a jedenkrat se zgodi gotovo! Tudi življenje ima svojo neizprosno logiko!

Postavil sem ti glavno premiso tega sorita, ko sem Ti pokazal s pesnikovimi besedami načelo naše omike. Druge premise dostaviš si lahko sam; saj ti jih podaje dovolj življenje z neštevilnimi potrebami. Prihodnjič poiščeva posledico. Radoveden sem, ali ti najdeš dotlej isto posledico, kakor jaz. Vsakako prosim, da mi jo naznaniš. Da si mi zdrav do tedaj, mili prijatelj!

Tvoj udani

Evgenij.

¹⁾ Str. 3.

Rispeti.

I.

Glej, vrba trhla, brazdovita rase
 Na bregu ob valovih vóde čiste,
 Obleko svatovsko spet deva náse;
 Zelêne živobujno žéne liste ...

Počasi srce moje leta vela
 Z nočjó in strahom so objela ...

In kar so trhli vrbi listi mladi,
 To meni je spomin o strti nadi!

II.

Usoda neizprosna mi je žrtvo
 Zahtevala v življenja zôri mladi:
 „Na veke odpovej se slednji nadi,
 Položi v grob srce brez nádej mrtvo!“

Njej bil pokoren sem ... — Zdaj pokopane
 Brezbrižne so mladosti nade rane.

Da vsaj bi v gróbné ž njimi bil temine
 Zaprl i žaljne mi na nje-spomine!

III.

Ti vprašal si, prijatelj, mene:
 „Nesrečno mari kdaj si ljubil,
 Da v svet si vero vso izgubil,
 Da vzóre pustil si vznesene?“

Kar, drug, dejál si, to je zmota
 Drugačna vsa so moja pota:

Še vzór mi ógenj v prsih neti,
 A vzóra tega ni na — sveti ...

Humoristične slike.

II.

Na sveti večer o polnoči.

Spisal V—r. = *P. Borkinjac*

I.

Čul je, ko je se dete bila,
Kaj nocej se čuda vse godi,
Dobro ve in ni se pozabila,
Kaj zvedo dekleta o polnoči:
Vsaka ónega zagleda v vadi,
Ki ji v zakon rad roko bi dal,
Ki odmenjen ji je po osódi
In kedaj si bode jo izbral.

Gr. Krek.

leta 1660 je gospodarila v Volčjem potoku gospa Ana Elizabeta Pozarel.

Pod goro v lepi legi je odseval grad gospodov Volčjega potoka v mesečnem svitu, moleč kvišku osmojeno in razvaljeno zidovje.

Bil je lep zimsk večer.

Advent se je bližal svojemu koncu. V grajski hišterni je bilo jako živahno. Po klopeh ob stenah so sedela dekleta, ki so gonila nevtrudno svoje kolovrate, kakor bi se skušala za prvenstvo. Vsem se je žarila dobrovoljnost jednako na cvetočih kakor na odcvetelih obrazih, in besedovanja ni bilo ni konca ni kraja. Ne samo grajske deklet so trgale predivo iz kodelje, tudi več deklet iz vasi je predlo v grajski hišterni. Prišle so bile na prejo.

„Polona, tebi roji po glavi sam predpust!“ reče že bolj priletna dekla mlademu dekletu, ki je bilo izmej vseh najbolj gostobesedno.

„E, Agata, nikar se ne delaj tako modre! Tudi ti bi ga bila rada ujela, a odklenkalo ti je za vselej“, odgovori užaljena dekla.

„Oho, Polona, nikar tako bahato! Še zdaj bi ga laže dobila ob belem dnevu, kakor ti — ali meni je prav do njega!“

„I seveda, Štorov Janez, ki ima dva hrbta, bi te že vzel.“

„Ne pozabite, da je advent“, oglasi se Agatina tovarišica.

„I, kaj smo kaj pregrešnega govorile?“ ugovarja deklina iz vasi, Zoskova Minica. „Saj so še gospod kaplan rekli pri izpraševanji, da ima vselega človeka še Bog rad.“

„Za sveti adventni čas se ne spodobijo taki pogovori o fantih. Za to je predpust“, reče Agatina tovarišica.

„Oh, to bode prijetno“, začne spet poredna Polona, „kedar minejo prazniki in pride predpust. Fantje nam bodo delali družbo, sukale se bomo po hiši, in koledniki bodo hodili od hiše do hiše ter igrali na svoje piščali“ . . .

„E, pusti to Polona, povej raje, kaj je treba storiti, da na sv. večer dekle vidi svojega izvoljenca v studenčnici?“ prekine Minica živo deklo.

„Minica, take reči se ravno ne smejo pripovedovati na glas“, odvrne spet Polona.

„Ura je deveta, vstanite dekleta“, reče Agata z ukazujočim glasom ter postavi kolovrat v kot. Dosti se ji je zdelo nocojšnjega večera in zato je ukazala s prejo prenehati. Kot velika dekla je imela to oblast, dasi so navadno prele do desete ure, časih pa še dlje.

Kolesa in vretena počasneje vrte, dokler se do cela ne ustavijo. Predice otresejo predivo raz obleko, domače postavijo kolovrate po kotih, a vaščanke optivši svoje orodje se porazidejo domov.

Najzadnja je bila Zoskova. Platnena pečica ji je čepela na glavi, oblečena je bila v rdeče krilo, zelen nederc se je oklepal njenega života, in širok pas je objemal tanka ledija.

Polona, grajska dekla, pošepetala ji je pred vrati na uho nekaj skrivnostnega.

Ko so se pa vaška dekleta porazgubila vsaka proti svojemu domu, tičala je Zoskova Minica še vedno tam za grajsko pristavo ter pričakovala nekogar.

Njena prijateljica, grajska Polona, ji je rekla, naj jo počaka za pristavo.

In res je prišla kmalu na to grajska dekla, zavita v bel kožušček. Mesečina na sneženih kepah je skrivnostno odsevala, kakor bi skušala ogreti mrzle zime hladne objeme.

„Minica, ali si ti?“

„Jaz sem, Polonica; ali te je kdo videl?“

„Mene ne, a tebe?“

„Upam, da ne. Torej povej hitro, kaj in kako? Mene že zebe v roke in noge“.

Grajska dekla ozrši se okrog sebe, jela je tajnostno besedovati:

„Glej, Minica! Take stvari se ne smejo govoriti vpricho drugih. Zato sem ti rekla, da molči. Ta stara klepetulja Agata vse zavoha in nese gospej na nos. Na sv. večer o polnoči prikaže se tam v grajskem bazarji podoba namenjenega ji ženina“.

„O tem si mi že pravila; ali najbrže treba, da se zna gotove leke, kakor kedar se dviguje zaklad ali pa sploh pri sličnih priložnostih?“

„Le počakaj, vse ti povem. Prva zapoved je, da dekline ne sme kvišku pogledati; a druga, da ne sme besedice črhiniti, kajti lahko se pripeti, da kaj zagledaš in se prestrašiš, zakličeš božje ime, in po tebi je. Hudobcu namreč božje ime preseda. Tisto pa veš da je hudobec pomagač pri vseh takih čarah“.

„Ali jaz se bojim, Polonica! Nisem vedela, da ima hudobec pri tem svojo besedo“.

„E, kaj, ne bodi tako otročja, Minica! Saj se izpoveš za veliko noč“.

„Kaj ko bi naju Torklja ustavila in začarala?“

„Zapomni si dobro, ne smeš se ustrašiti, in naj bi sama „divja jaga“ pridrevila nama nasproti. Prvi pogoj je pogum. Prekrižave se, pa bode dobro“.

„Tudi križa se boji hudobec“.

„I no, kaj zato, če se ga boji? Saj je prav. Ali ne boj se, nič hudega se nama ne bode pripetilo. Znamo mi je vse, česar treba. Jelenovi jezik imam že davno pripravljen in praprotnega semena vzameve sabo“.

„Torej kdaj meniš, da se snideve?“

„O poldvanajstih pridi semkajle, kajti točno o polnoči morave biti pri bajaranju“.

„Dobro! Doma porečem, da grem k polnočnici“.

„Tako je! Le izmisli si kaj, da le ne bodo vedeli, kje si bila. Lahko noč!“

Polonica je odhitela proti gradu, Minica pa proti vasi — — —

Niti od daleč jima ni prišlo na misel, da je slišal kdo njun razgovor. Dekleti niste nikogar zapazile, a mesec, ki obvladuje večje obzorje, je pa dobro videl, kako je za grmom v bližini tičala možka osoba ter na uho vlekla vsako besedo, ki ste jo izgovorile dekleti.

Bil je Zoskov hlapec Tone, ki bi bil rad zvedel, kakošno tajnost imate Polona in Minica mej sabo.

II.

Pod goro gre dekletce n ludo,
Ko svet obhaja sveto noč;
Spoznalo bi v potoku rado,
Kaj višja jej namenja moč.

S. Gregorčič.

Božični večer — svet večer, lep večer!

Pri Zoskovih so odvečerjali in odmolili. Niso šli počivat; polnočnice so čujoč pričakovali.

Gospodar je dremal za mizo, gospodinja je sedela pri peči ter razkrivala otrokom skrivnosti sv. večera, Minica je pomivala v kuhinji kuhinjsko posodo, hlapec Tone pa je odšel v hlev.

Enajsta ura se je kmalu približala in ljudje so se odpravljali k polnočnici. Pri Zoskovih so šli vsi v cerkev, le gospodinja in otroci so ostali doma.

Minica je oblekla praznični kožušček in odšla od doma. Toda izogibala se je nocoj družbe in ceste ter hitela po stranskih stezah ne v cerkev, ampak proti gradu. Srce ji je utripalo in vest se ji je oglašala, češ, da je nocoj na krivem potu. Ko pa je zagledala pri mesečnem svitu za grajsko pristavo žensko postavo, je na mah pozabila na cerkev, in že ji je slikala bujna domišljija, kako bode gledala nocoj svojega bodočega izvoljenca.

„Tedaj pogum, Minica! Glej samo pred se in molči kakor zid. Za vse drugo bodem že jaz skrbela. Pojdi z mano!“

Deklici hitite zatopljeni v skrivnostne misli proti grajskemu bazarju. Da bi bile gledale krog sebe, zagledale bi bile lahko tam mej smerekami možko postavo.

„Lepa noč, svitla noč! Jasno nebo se je razgrinjalo nad zemljo, in zvezde so se lesketale po modrem oboku. Mesec je gledal po širni zemlji, in v bazarji so se lesketali valčki. Bistri studenček je vrel počasi izpod sive skale, in veje debelega gabra so senčile vodeno površino.“

Deklici se ustavite pred bazarjem. Srce se jima je gibalo v nepravilnih presledkih, in rdečica se je razlila po njunih licih. Nepremično stojite in napeto poslušajoč pričakujete odločilnega trenutka.

Tam gori v starem gabru pa je nekaj hrščalo, in veje so pokale, da je deklicama prešinjalo kosti in mozeg. Le izpod sive skale je jednako-mirno vrel voden curek, ki se je poizgubljal v modrozeleni površini grajskega bazarja.

Minica je krčevito stisnila roko svoji prijateljici.

Kar se začuje raz grajski stolp polnočna ura. Tam od farne cerkve pa zabrenčé zvonovi, ki so vabili vernike k polnočnici. Minica se je naslonila prijateljici na ramo. Ta pa ji položi desnico na usta, češ, da naj molči.

Ali v starem gabru so pokale suhe veje čim hujše, in mnogotera veja in vejica je padla v vodo, kaleč mirno površino.

Kar prileti iz grmovja dolgouhi zajec. Prestrašil se je menda tega hrskanja, in toliko da se ni zaletel deklicama pod noge.

„Križ božji!“ zdihne Minica, ki je mislila, da se je sam peklenšček zaletel va-njo.

Polonica jo udari po ustih, v istem hipu pa se odkrhne na gabru velika veja, ki je najdlje molela čez bajar.

Štr—r—r—bunk!

V bajar pa je zletela z vejo vred človeška podoba, ki je v zraku jeknila: „Jezus, Marija, pomagajta!“ — — — —

Voda je pljusknila daleč na okrog, in tudi zvedavi dekleti ste dobile svoj delež nenadne moče.

Polona je vlekla za seboj zbegano Minico, ki se je križala v jednomer ter klicala: „Kazen božja!“

Grajska dekla pa je dobro poznala glas usiljivega ženina, ki se je kopal v premrzlem bajarju ter hladil svojo prevročo ljubezen.

Bil je Zoskovi hlapec — Tone. Slišal je pogovor mej Polono in Minico tisti adventni večer, in ker mu je Minica zelo prirasla k srcu, skusil je sam poseči v bodočnost ter pokazati brhkemu dekletu, da ji ni nihče drugi namenjen nego on. Zato je splezal na gaber, in ko je lezel na najdaljšo vejo, da bi pokazal svoj obraz Minici v bajerjevi vodni površini, je hotela zla nesreča, da se je suha veja ulomila ter štrbunknila s Tonetom v hladno kopališče.

Za pristavo ste se deklici malo ustavili. Polona je jela takoj oštevati svojo družico, češ, da je ona vse zakrivila, ker ni molčala. Na tihem pa se je togotila nad hlapcem ter mu obetala maščevanje. Počakale ste, da so začeli ljudje prihajati iz cerkve — — —

Zvedelo se je precej po vasi in v gradu, kaj se je godilo na sveti večer pri grajskem bajarji. Zoskovi hlapec je prišel ves moker in zmrznen domov, Minica si je zmočila beli kožušček, in sušiti je po zimi težko drugod nego pri peči.

Na Šentjanževi dan je Zosek odslovil svojega hlapca, grajska gospa pa dekle Polono. Minica se je pa hudo prehladila in ves predpust je tičala v postelji.

Na preji pa je ta dogodek ves predpust dajal obilo snovi govoricam, smehu in zabavljicam.

Sèn za snòm.

Od dela truden in skrbij
 Zaspal sem na ležišči svojem,
 Izginil mi izpred očíj
 Hrumeči svet je z večnim bojem.
 Preselil me je čarni sèn
 Na travnik miren in zelen.
 Večerna vzplavala je zvezda,
 In svet objel je tesen mir,
 Iz skalnega je zletel gnezda
 Čez travnik v prvi mrak skovir.
 Jaz nem strmél sem pred seboj
 V globoko jamo izkopano —
 Tedaj pogrebcev majhen roj
 Ustavi s krsto se pred mano.
 Na zemljo breme odložé
 Zagrebejo ga v črno jamo,
 In mene samega pusté
 In zapuste gomilo samo.
 Kdo bil je? Človek. Ali kdó?
 Pred grobom vzdihnem jaz plašnó.
 Prepozno. Že molčé počiva.
 Prepozno. Zemlja ga mi skriva.
 Zakaj mu je ugasnil dan?
 To vem, da spi pod mano mrtev.
 Na tožnem svetu vsak zemljan
 Življenja svojega je žrtev.
 O smrt! Z rokó pokrijem čélo.
 Kakó je grenko tvoje želó!
 In jadovito zdaj zajokam —
 (Občutneje je v snú srcé).
 Življenje vse je sèn, zastokam.
 Sam čakam trepetaje dné.
 In zora počí, sèn zbeží,
 Ki bil sem vanj ves zatopljen,
 Ozrè se v suhe mi oči
 In pahne me v življenja sèn.

A. O. Klemen.

Za čast!

Piše Vasilij.

V.

solnica sv. Nikolaja je bila svečano razsvetljena na veliko nedeljo pri službi božji. Med mnogobrojno množico spazimo tudi svojega znanca, gospoda Vinka. Njegova navada ni bila, da bi hodil v cerkev, a danes, danes mu je nekaj reklo: Vinko, Vinko, pojdi v cerkev! Morda ti to pomaga v boju, saj veš, da si v veliki nevarnosti. — Čudno bitje je človek. Kadar misli, da je varen, ker mu naravnost ne preti velika nesreča, je drzen in prevzeten, a kadar čuti, da mu gre za kožo, oglasi se čut, ki zahteva ohranjenje samega sebe; in hkrati s tem čutom se oglasi vedno versko čustvo, katero se lahko prezira in zatira v srečo, a v odločilnem trenutku nastopa tem mogočnejše, vzvišeno nad zofizme in prevaro.

Danes Vinko nima paličice in tudi na takem kraju ne stoji, od koder bi se dalo z bistrim pogledom švigati po novih oblačilih in po mladih obrazih. Pohlevno se je postavil v stranski kapelici, sam s seboj ima toliko opravka, da mu ni mari za druge. Rad bi molil, ker čuti svojo slabost, svojo odvisnost, pa ne more, ker dvomi, da bi Bog posegel s čudežem vmes in ga potrdil v brezumnem početju ali, da bi mu dvigal pogum ter pomagal vihteti bridki meč v krvavi borbi na bojnem torišči. Tako stoji nemiren in razdvojen v svojem koticu, dokler ne mine sveto opravilo; potem pa gre ven, brez tolažbe, kakor je prišel.

Zunaj zagleda Kržiča, kateri pride ž njim iz cerkve. Navadno se ni zmenil zanj, danes pa se je izveselil, da zadene na znanca, kateri ga ne draži in ne zbada.

„Dobro jutro“, pozdravi ga slovensko, kar ni bila sicer njegova navada, ker je kot sin „iz boljše rodbine“ rajši kramljal v ljubljanski nemščini.

„Bog te živi!“ odvrne Kržič iznenaden, „kam pa si namenjen?“

„Pojdiva malo v drevored, v mestu je tako dolgočasno, da se človek ne ve kam dejati“. Rekši vtakne svojo roko pod Kržičevo pazduho, in tako korakata iz mesta ven v drevored, kateri je kazal prvo pomladno zelenje.

Oj pomladno zelenje! Srce se zdi človeku vse prerajeno, če koraka med zopet ozelenelim drevjem in posluša radostno petje ptičkov, ki pre-

drzno skačejo po vejicah in se zibljejo med lističi in si nagajajo, kakor razposajeni otročički. Kakor zakleta kraljičica je spala zemlja dolgo, dolgo, in sedaj jo je poljubil srečni junak, in vzbudila se je, in si hipoma nadela čarobno oblačilo. Vse je živo, vse veselo, v naravi in človeškem srcu je napočila pomlad.

Vinko in Kržič hodita tiho in srkata sveži pomladanski zrak. Včasih se prikrade Vinkotu kak vzdih iz prsij, a Kržič molči, misleč, da je tovariš tako ginjen od pomladne krasote.

Polagoma zavijeta za gradom v gozdlič po poti, ki se v prijetnih ovinkih vije okoli griča. Kar se zasliši glasno govorjenje, ki prihaja vedno bližje. Še nekaj korakov do ovinka — in naši znanci si stojte zopet nasproti. Kakor gromonosna oblaka, ustavita se sovražnika: Vinko in Rovan ter se merita z očmi.

Rovan je bil prej razposajeno vesel; kar smejal bi se bil ves dan. A sedaj stoji nasproti svojemu smrtnemu sovražniku, katerega srčno kri hoče prelititi, da bo tekla v gorkih potocih — — sedaj se mora držati resno, kakor zahtevajo neprekršljiva pravila. Tudi Vinko se zravna kakor jelka, grozoviti pogledi švigajo za hip z druge strani na drugo, pesti se stisnejo, obrvi namrše. Sovražnika stopita vsak na jedno stran poti, kolikor mogoče daleč, in brez pozdrava s strašnim obrazom in z marcijalično hojo stopita drug mimo drugega. Tako namreč zahteva „čast“.

Mimogrede pa Miha reče Kržiču prav robato: „Da te ni sram! Z nemškimi „burši“ se okolo vlačiš“.

Kržič bi mu rad odgovoril, a sovražna stranka v tem hipu ni bila pripravljena za razgovor. Smrtni sovražniki ne smejo po pravilih prej govoriti med sobo, predno ne rešijo časti z mečem.

VI.

„Kaj ste se pa tako držali, kakor purani, ko ste se srečali?“ vpraša Kržič Vinkota.

„O, ali še ne veš? Bijeva se“.

„Bijeta se z Rovanom? S kakim orožjem pa?“

„To se domeniva po sekundantih. Še ni določeno“.

Ti uboga para, misli si Kržič, sedaj pa vem, zakaj tako vzdihuje danes. „No, kaj se je pa takega zgodilo, da je tvoja miroljubna kri zavrela?“

„Affaire d'honneur, prijatelj; častna zadeva“.

„A? Romantično! Morda tudi affaire de coene?“

„Prosim, o takih stvareh se ne govori. A discrétion!“

„Pa vendar! Ko bi bil jaz vedel, da korakam poleg takega viteza, izvestno bi se bil drugače vedel proti tebi.“

Vinko je prvi hip mislil, da se Kržič čudi njegovi možatosti. V srce, v katerem je bilo tako malo poguma, prišla sta hipoma ponos in samoljubnost, in mu položila na jezik navdušene besede.

„Da, to je res: človek se čuti povzdignjenega in moškega, kadar si je v svesti, da je od njegovega poguma, od njegovega moštva, od njegovega božanstvenega genija, da se tako izrazim, odvisna njegova čast, njegovo družabno stališče. To je najvišje, kar so dali bogovi možu, da je stvarnik svoje časti, maščevalec svojega onečaščenja; z drzno roko izsili si od sreče z bridkim mečem, da mu vrne čast in venča glavo z zmagoslovjem. Res malenkostno se zdi človeku vse filisterstvo, katero najdragocenejše zaklade časti, moštva, božanstvene neodvisnosti, katero ima človek od narave, uklepa v zarjavele verige postav in paragrafov. Akademiki imamo to nevenljivo zaslugo, da smo oteli ta častiljivi običaj v našem zaduhlem, hlapčevskem veku, ko se mora celo ta izraz čistega človečanstva skrivati pred strupenim očesom državne policije in cerkvene inkvizicije.“

Kržič je čakal, da mine ta ploha. Poznal je Vinkota. Bil je jeden izmed onih ljudij, pri katerih ostanejo vse ideje na površji. Samo fraze se jim utisnejo globoko v spomin, in treba prav majhnega povoda, da jim pokliče prvo puhlico na jezik, in potem sledé druge kar same kakor ovce za ovnom, dokler ni vsa vrsta končana. Takrat je seveda konec takih stereotipnih govorov, in mogoče je zopet pogovor spraviti v normalni tir.

„To se vse lepo sliši, a vprašanje je, če je to tudi res“, vtakne se vmes z mirnim glasom.

Kakor od strele zadet se vstavi Vinko. „A, ti si izmed onih, kateri iz nekega neumljivega nazadnjaštva uklanjajo svojega duha v sponse, katere je človeštvo srečno premagalo in se povspelo do čiste slobode, katera je smoter in nujni učinek blažilne omike! — Saj res, slišal sem, da si klerikalec; meni je žal, jako žal, gospod Kržič“ . . .

„E, bodi pameten, duša! Ali boš tudi fraze lomil, če ti Rovnan prekolje glavo?“

Te besede so potrle ves puhlični zistem Vinkov. Presadile so ga na istiniti svet, in čutil je svoje gorje zopet tako bridko, kakor malo prej.

„Dragi prijatelj, ti si bil velika šema, da si se podal v tako reč. Kaj imaš od tega? Kol zločinec stojiš pred ljudmi in pred lastno vestjo, izobčen si iz cerkve; koliko krivice delaš sam sebi in svojim sorodnikom! Saj je prvo, da varuje vsako bitje svoj obstanek in skrbi za svoje, ti pa

daš zdravje in morda življenje za tako budalost in otročarijo! Tvoj panteistično-materijalistično-buršovski govor je taka neumna zmes, da se vidi v njem kaj malo božanstvenega genija in moštva“.

„Da, jaz vem, kakšne vrste ljudij ste vi! Za svako stvar zahtevate dokazov. Nič poezije ne poznate. Vi bi za svoje dogme prodali vse veselje na svetu. Vi bi pokopali omiko v temi bigotnosti“.

„Omika je beseda, ob kateri si vsak misli, kar se zdi njemu posebno zvišeno. Zato se s teboj ta hip o njej ne bom pričkal. A kaka omika je to, ki človeka prestavlja nazaj v dobo zdvijanosti, ko je bilo dovoljeno krvavo zločinstvo! Sploh pa bi dvobojevalce preveč počastil, če bi jih stavil v jedno vrsto z divjimi Tevtoni; oni so bili vsaj možje, naši menzuranti pa se mi zde kakor opice, ki se igrajo z nožem. In kakšna je poezija dvoboja, kakšno je veselje, to — to — pa mislim, da ti ta hip sam dobro veš“.

Prav nič krivice ne storimo Vinku, če rečemo, da je bil silno potr. Dvigali so se mu dvomi v duši, kakor pare iz kropa. Vedel je, da vsaka Kržičeva beseda zadene njegove nazore kakor smrtonosna strelica, čutil je, da se „omika“ proti pameti ne dá vedno zagovarjati. Postal je mehak. Pozabil je, kar je malo prej govoril in precej pohlevno rekel:

„Pustiva to prepiranje. Saj vem, da se dá proti dvoboju marsikaj reči, a glej, jaz sem prisiljen kot društvenik in kot častnik, da se bijem. Jaz ne smem misliti, ukloniti se moram nujnosti družabnih zahtev“.

„Kar se tiče tvojega družabništva pri nemško nacionalnem društvu, ti z lahko vestjo rečem, da najboljše storiš, če izstopiš. Rad bi vedel, po kaki pravici prideš tje! Sploh pa ne vežejo pravila, katera zahtevajo dejanje, ki je nasprotno s kakoršnokoli zakonito dolžnostjo. Dobro delo storiš, če taka pravila prestopiš in javno zaničuješ. Kar pa zadeva tvoje častništvo, priznavam, da si v zadregi. Za to se imaš zahvaliti naši liberalni državi, katera v dejanji zahteva kot dolžnost, kar v teoriji sama priznava kot zločinstvo. Zločinstvo se pa tudi častništvu na ljubo ne sme storiti. Če hočeš ostati kristijan, poravnaj „častno zadevo“, kakor se kristijanu spodobi! Drugič pa bodi pameten, in pusti sršene pri miru, da te ne opikajo!“

To so bile hladne besede; kakor slana so poparile gredico, na kateri so rasle Vinku tako bujne puhlice. Iz zadrege ga je rešila truma prijateljev, ki je čakala — Vinka. Bili so nemški burši najčistejše pasme.

„O dobro, vrlo, izvrstno!“ upili so vprek in salutirali s čepicami, na katerih nosijo kričeečbarvano spričevalo svojega nemštva. „Vinko je tu! Sedaj se domenimo“. V rokah so vihтели debele gorjače — izprehodne

paličice, lica, zabuhla od piva, pa so se svetila z rjavkastim bleskom izpod rmenkastega začetka prihodnje brade.

Ko je zagledal Kržič to družbo, poslovil se je kratko od Vinka ter se vrnil v mesto.

VII.

Tevtonska družbica je pretrgala svoj glasni pogovor, v katerem so igrale glavno ulogo natakariče, nove noše, plesne vaje in slična zabavila dolgočasnih ljudi. Bili so sinovi iz „boljših rodbin“, čedni dečki, vrlo izbrano opravljeni, dišeči po vonjavah; o njihovem junaštvu so pričale zareze po čelu in po licu — slavna znamenja slavnih bojev. Govorili so oni jezik, kateri govore v Ljubljani „izobraženci“; nalašč so naglašali malo bolj po koroško, da se je glasila govornica bolj „nemško“. Sedaj so pa stopili vsi okoli Vinka, in Herman W., katerega obličje je imelo največ junaških znamenj, nagovoril ga je slovesno v onem jeziku, v katerem je dajal Bismark povelja Evropi:

„Zbrali smo se tu v imenu svojega društva, katero nam nalaga neizprosno dolžnost, da se bijemo za svojo čast in za ugled nemštva na tej zemlji, katera je nemška od nekdanj, in bi bila še bolj nemška, če Slovencev ne bi bilo. Da te usiljence ukrotimo in rešimo nemški značaj in nemško omiko, ustanovilo se je naše društvo, katero z mečem v roci brani naše svete narodne pravice proti zmagju, ki se dviga od Balkana“ itd. itd. . . .

Tako je govoril častitljivi junak Herman dolgo in navdušeno. Slednjič je prišel do Vinkove „častne zadeve“, in začelo se je posvetovanje. Vinko je bil kakor v sanjah. Malo je govoril; pustil je, da so „burši“ sklepali mesto njega in premišljevali, kako bi rešili čast cele vekovečne Nemčije, katera je v osebi čislanelega sodruga Vinka smrtno razžaljena.

Buršovska bojevitost sodrugov nikakor ni bila zadovoljna, da je Vinko tako klavern. S ponositim navduševanjem so mu netili pogum v prsih, in ko je videl naš junak, kako hrabro krdelo ga obdaja, kako junaške prsi ga ščitijo, zjasnila se mu je polagoma temna duša.

Slednjič si je izbral dva sekundanta, da se domenita z nasprotno stranko o boju, ker on sam ne sme izpregovoriti prijazne besede se smrtnim sovražnikom, dokler ne odloči meč. Ko so izprevideli, da Vinkovi hrabrosti ni moči posebno veliko zaupati, sklenili so, na časten način izposlovati mu časa, da se uri v orožju, ker gorje materi Germaniji, če tak zaničevan kmečki Slovenec premaga njenega sina! Ta čas se zove „Pauk-

zeit“ v znanstvenem jeziku dvobojevalcev. Da bo pa društvena čast prosta vsake nečasti, naj se to utemelji s tem, da v Ljubljani ni pripravnega prostora za taka viteška dejanja. Ko se vrnejo visokošolci na Dunaj po velikonočnih počitnicah, naj se izvrši to velevažno dejanje.

Ko so bili storjeni ti sklepi, šla jih je zalit vsa družba v mesto s pivom, da vzrasejo iz njih slavna dejanja.

(Dalje prihodnjič.)

Mrtvaški zvon.

Mrtvaški zvon, turóbní zvon,
Spomíne vzbujáš mi in strah.
Na drage mislim pokopane,
Ki davno je zakriva mah;
Pred sabo na mrlíškem odru
Jaz svoje lice gledam plah.

A ti zvoniš naprej, naprej,
Tvoj bron je hláden, brez srcá.
Občútno le resnico znani:
Bili so, a so šli s svetá,
Vi ste, a pojdete za njími,
Ker níhče tukaj ní domá.

A. O. Klemen.

Slike iz Primorja.

Piše P—n.

III.

Lepo je bilo v mestu M., kamor sem zahajal za dijaških let na počitnice k svojemu strijcu. Preživel sem tu mnogo veselih ur; dan v dan se mi je nudilo mnogo zanimivih prizorov v malem, todâ živahnem morskem pristanišči. Za dne sem pohajal ob morskem obrežji, veslal in ribaril po morji. Najbolj pa sem se veselil večera, kder sem v družbi svojega strijca sedeval v hladnici pri čaši pristnega istrijanca pozno v noč. Moj strijc je bil sicer preprost, todâ povsodi priljubljen mož. Ker je bil tudi jako postrežljiv in gostoljuben, zahajali so znanci od blizu in daleč prav radi k njemu v poset. Znal nas je zabavati tako vro, da se nismo nikoli dolgočasili. Če ni vedel družega, pripovedoval nam je mične dogodbe iz mladih let, ko je opravljal posel finančnega stražnika v Dalmaciji.

Zapomnil sem si vzlasti nastopno pripoved, v kateri se riše življenje pomorskih tihotapcev.

Bilo je — pripovedoval nam je nekoč strijc — še pred časom dalmatinske vstaje, ko sem bil v K., v neznatnem pa sicer precej živahnem selu ob obalih adrijanskega morja z malim pristaniščem finančen stražnik. Prebivalci so večinoma revni ribiči, le malo je število bolj premožnih seljanov. Krasna pa je okolica: vrtovi, vinogradi, gozdíči svetlozelenih oljk, grmičevje temnozeleno lavorike in dišečega rožmarina razteza se za selom tja do golega gorovja, razprostirajočega se proti severu do Krasa, na jugu daleč tja v Črno goro. Tu sem so zahajale ladije po južno sadje, oljkine veje, lavorike in slične stvari; izvažalo se je tudi obilo morskih rib, ostrig in gob v sosedne trge in mesta, in marsikak sodček sladkega maraskina, pridelanega v K—ski okolici, odpeljal se je v Trst ali Reko. Posebno radi pa so se oglašali pri nas pomorski tihotapci, hoteč nam kaj prodati ali pa vsaj nekoliko se odpočiti. Uprav zaradi njih je bila v K—u postaja finančne straže.

Lazili smo po skrivnih stezah in potih in zasledovali premetene tihotapce. Bilo je te sodrge grozno veliko. Najbolj na glasu pa je bil njih vodja Matej, o katerem se je splošno govorilo, da se je zapisal hudiču, ker je imel največ sreče pri svojem poslu. Znatna nagrada se je obljubila onemu, ki bi ga ujel, todâ vse zaman, nikomur se ni

posrečilo, da bi ga bil videl, kaj še ujel. Vse skrivne doline in kotline smo preiskali, vsa samotna pota zastražili, toda brez uspeha. Čuli smo sedaj pa sedaj, da je ravno ondi, kjer smo se najmanj nadjali, nesel tobak ali pa kako drugo, visoko obdačeno blago mimo naše straže. Tako drzen je postal, ko je videl, da mu ne moremo do živega.

Lepega jesenskega dne se ukrcam z nekim Nemcem T., kateri se mi je bil izmed vseh tovarišev najbolj priljubil, v mal čoln, ter odrinem od obrežja, hoteč naložiti nekaj rib in nabrati ostrig na pečevji, ki se je dvigalo na južni strani iz morja. Večkrat smo iskali na tem pečevji tihotapcev, toda našli nismo ničesa. Zahajali so tu sem samo ribiči loviti ostrig, sicer pa ni bilo videti tu žive duše razven sivih golobov, ki so poletavali ob pečevji in prežali na morske ribe.

Nalovil sem že par dentalov, potem pa odveslal k onim skalinam. Spravil sem čolnič v zavetje, da bi ga nemirno valovje ne razbilo. Med tem zapazi moj tovariš malo ladjico, ki je daleč tam na morji z razpetimi jadri plula naravnost proti pečevji.

„Ribiči so“, rečem tovarišu, „po ostrige gredo!“

„Mogoče, bova že videla. Človek ni nikdar dovelj pozoren“, dostavi moj tovariš, ter pazno zasleduje ladjo. Že sem mogel razločiti bradatega možaka, ki je slonel na jambori ter v jedno mer gledal na pečevje. Dva sta se mnogo trudila z veliko mrežo, hoteč jo poravnati; spredaj pa je zopet drug meni znan možak, ribič Marko, klečal pri sodčeki, ter prebiral ribe.

Skoraj sem bil že uverjen, da so res ribiči, toda ko priplujejo do kraja, popustili so možaki svoje delo, povezali jadro, spustili sidro in jeli izloževati na breg velike in majhne zaboje.

„Tihotapci so“, pošepčem tovarišu.

„Golazen“, se huduje moj tovariš, „kolike preglavice nam delajo. Takoj se mi je vse zdelo sumljivo, ko sem spoznal Marka. Ribič Marko v K. je bil pretkan in zvit človek, da malo takih, ter v družbi družega ribiča Filipa ribaril. Stražniki so ju imeli na sumu, da sta v zvezi z tihotapci, a vedno so ju morali pustiti v miru, ker jima ni mogel nihče ničesa dokazati.

„France“, pošepče mi takoj potem T., „ostani tu, ter jih opazuj. Jaz grem klicat tovarišev.“

Kmalu sem ga videl hitro veslati proti bregu.

Jaz se pa splazim oprezno bližje do mesta, kjer sem zamogel še boljše opazovati vse početje. Bil sem precej razburjen, ker še nisem bil preveč vajen takih prizorov. Prenašali so tihotapci brzo blago na breg, ter je spravljali v votlino, ki je zijala pravno nasproti mestu, kjer sem

tičal skrit. Kup odvaljenih skal, dračja in kamenja je jasno pričal, da je dohod kotlini inace zadelan. Bradati, visok, suh možak je med tem neprestano zrl na morje, da bi takoj spazil, ko bi se mogoče bližala kaka stražna ladija. Kmalu so bili tihotapci gotovi. Zadelali so votlino, se ukrcali in naglo odjadrati. Ostala sta na skalini le ribiča in nek meni neznan tujec.

„Posrečilo se nam je“, se oglasi tujec.

„Toda v veliki nevarnosti smo bili“, pristavi Marko. „Ko sem se odpravil davi k vam, so se stražniki baš napravljali na morje. Razume se samo ob sebi, da mi to ni nikakor ugajalo, ostal bi bil najrajši doma. Naposled sem se vendarle premislil, toda prepustil sem vso skrb in pozvedavanje svojemu tovarišu.“

Sedaj se mi je razjasnilo marsikaj, kar sem opazoval čez dan. Ko so se davi tovariši odpravljali, sedel je Filipo pred kočo, ter navidezno jako marljivo popravil mrežo. A skrivaj je obračal svoje bistre oči na vse strani. Kmalu je zasel svoj čolnič ter odplul na lov. — Spravil se je na pečevje, gledal na okolo, ali je vse varno, ter pričakoval ladjico.

„Skrbelo me je že, ko vas ni bilo toliko časa“, pristavi Filip. „Bal sem v resnici, da vas zajamejo.“

„Ha, ha, zajamejo!“ zareži se tujec. „Dokler bode Matej naš vodja, se ni bati prav ničesar“. — „Blago je sedaj v zavetji, da bi je le srečno razprodali“, pristavi po kratkem molku.

„V čolnu je zvoživa s Filipom polagoma v svojo hočo, ter je skrijeva v klet, kamor nihče ne pogleda. Potem vam pa Marica pove, v katero stran morate kreniti“, zavrne ga Marko.

„Prav imaš! Marica je res zlata vredno dekle. Posebno rad jo vidi Matej.“

„Oženi se ž njo, potem pa popusti tihotapstvo“, pristavi Marko.

„E! kaj praviš, zapustiti nas hoče!“ vsklikne tujec

„Tako je“, pritrđi ribič. — „Povedal mi je zadnjič, ko je bil pri meni. Sedanji vaš krmar bode baje potem vaš vodja!“

„A tako, tako! Zastran mene bodi kakor koli, samo da se kupčija dobro obnese“, pristavi tujec.

„Čas je, da odveslamo“, deje Marko.

„Počakajmo še malo, saj se nam ne mudi. Spijmo preje še nekoliko žganja, ker se je vse tako srečno izteklo“, svetuje tujec.

Čutara jame krožiti od moža do moža.

„Hej!“ zakliče zdajci Filipo in plane kvišku. „Nekdo vesla!“

Tudi Marko in tujec bliskoma vstaneta; poslednji vzame v roko samokres.

„Marica je!“ — „Kaj pa ti delaš tukaj?“ vpraša Marko dekleta, predno še privesla do brega.

„Izdani smo, — bežite!“

Vsi trije tihotapci planejo v čolnič, ter urno odveslajo.

„Kdo pa je bila Marica?“ prašal sem strijca.

„Skoraj bi bil pozabil povedati.“ — Imeli smo v K. krčmarja, čegar „dalmatinec“ je slovel daleč na okrog; tudi kuhinja njegove gostilne bila je na najboljšem glasu. Kaj čudo tedaj, da je zahajalo vse k „Mornarju“ — tako se je reklo pri oni gostilni; — mnogo gostov dovela je pa tudi lepa Marica, gostilničarjeva rejenka, dekle vitkega stasa, ljubkega obraza, prikupljivih očij in vranječrnih las. Odrastla je pri hiši in pomagala sedaj materi krčmarici v kuhinji in kjer je trebalo. Ker je bila jako prijazna, smo jo vsi radi imeli. Govorila je rada in bila jako zvedava; ni torej čuda, da smo ji celo mi stražniki zaupali marsikako skrivnost. Čudili smo se sicer, da se uprav ona toliko zanima za take stvari, todà da je v zvezi s tihotapci, bi pač ne bili verjeli.

Imela je Marica prekrasne uhane in zapone, a, če si jo prašal, od koga ima vso to zlatenino, odgovorila ti je, da si jo je kupila sama za prihranjene novce.

Stoprav oni dan so se mi odprle oči. Kar je zvedela od nas, poročala je Marku in njegovim tovarišem, ki so na tak način zvedeli naše skrivne naklepe.

Ko so nekaj časa potem priveslali moji tovariši, povedal sem jim, da je nenadoma priveslala Marica in tihotapce opozorila na pretečo jim nevarnost. Ubeglih tihotapcev nismo preganjali, ker so bili že predaleč; izpraznili smo pa votlino ter preiskali še jedenkrat kočo ribičev, kjer smo našli vzlasti tobaka, zakopanega v zemlji.

Vest, da je Marica izginila nekam, da tudi Marka in Filipa ni nikjer, se je razširila še isti dan po vsej okolici. Govorili so, da je Marko odpeljal Marico, da se je Filipo najbrže ponesrečil na morji i t. d. Todà prave ni uganil nikdo.

O tihotapcih potem nismo čuli ničesar več. Čutili se niso več varnih, odkar smo zasledili njihovo skrivno zavetišče. Jaz sem bil k malu po tem dogodku premeščen v Istro.

Glasnik.

Veleč g. Karol Klun †. Bridka izguba je zadela „Danico“, neisprosná bela žena je zopet v krogu njenih ustanovnikov zahtevala svojo žrtev; junija meseca t. l. je došla iz Budimpešte vest, da je ondi nagle smrti umrl pč. g. državni in deželni poslanec, kanonik Karol Klun. Žalostna vest je „Daničarje“ pretresla tem bolj, ker jih je z umrlim vezala posebno ozka vez. Rad je zahajal blagi pokojnik v njihov krog, vsakokrat jih je navduševal z mladeniškim ognjem, da ostanejo zvesti svojim načelom in geslu. Napadi naj je ne strašijo, istotako naj ne izgube poguma, ako se jim kako podjetje takoj ne posreči. Nepozabljive so „Daničarjem“ besede, s katerimi nas je bodril in vspodbujal Zaslug blagega pokojnika nam ni treba navajati, znane so vsakemu, kdor se je le količkaj zanimal za javno življenje. „Daničarji“ so za umrlega ustanovnika imeli mašo pri OO. minoritih, ter priredili večer. Bodí mu blag spomin in lahka zemljica!

Slovenskim abiturijentom. Neumorno hiti čas. Dan za dnevom, mesec za mesecem, leto za letom gine v morju preteklosti. Mladeneč počne pohajati v ljudske šole, popenja se više in više, da dovrši srednje šole v nadepolni mladosti, potem pa se odloči za to ali ono stroko vednosti, kateri posveti svoje moči in življenje. Pohiti na vseučilišče. A oddaljen od domovine, mnogokrat sam, brez tovariša, se čuti kmalu osamljenega. Nek čut živi v njegovem srcu, ki mu ne da več miru — domotožje. In kaj naj počne, ako nima razvedrila in odkritosrčnih prijateljev? Obstojajo dijaška društva, kjer se družijo sinovi jednega naroda in vzgajajo za bodoče delovanje, katerih naloga je pa tudi, da društvenikom podajajo razvedrila, bodisi že v tej ali onej obliki. Na Dunaju imamo „Slovenijo“ in „Danico“. Dasi je zadnja še mlada in šibka — šteje šele 4 tečaje — se je vendar v tem kratkem času precej lepo razvila. Nje knjižnica je bogata, društvenik najde v nji, kar ga le zanima. Tudi več učnih knjig je na razpolago. Vrhu tega so leposlovna predavanja, skoraj vsi slovenski časniki, več nemških, kakor je uvideti iz današnjega poročila o društvenem delovanju.

Kedor se zлага z našimi načeli, vabimo ga uljudno in prijateljsko, da vstopi v naše društvo; v „Danici“ najde razvedrilo in prave, ter odkritosrčne prijatelje.¹⁾

Slov. kat. akad. društvo „Danica“ je imelo v letnem tečaju tri redne zborove seje. Prva se je vršila 26. aprila; predsednik je podal pri tej priliki kratek pregled društvenega delovanja v celem prošlem zimskem tečaju: revizorja sta našla društveno upravo v lepem redu, na kar se

¹⁾ Če bi kedo izmed gospodov abiturijentov želel še kakega pojasnila, naj se blagoizvoli obrniti na odbor „Danice“: IX. Schlagergasse 2, II., 15.

izreče odboru absolutorij. V novi odbor za letni tečaj so bili voljeni nastopni člani: jur. Valentin Levičnik predsednikom, jur. Stefan Pregelj podpredsednikom, jur. Frančišek Ilovcar tajnikom, jur. Ivan Capuder blagajnikom, jur. Pavel Valjavec knjižničarjem, stud. med. vet. Jožef Ribar arhivarjem. Druga seja je bila dne 31. maja, zadnja pa dne 19. julija. Podpredsednik je podal pregled društvenega delovanja v letnem tečaju;¹⁾ lepo se je razvila društvena čitalnica; v bralni sobi so članom na razpolago dnevniki, leposlovni in znanstveni listi, katere dobiva društvo deloma brezplačno, deloma po precej nižani ceni, za nekatere plačuje pa celo naročnino. Rečno dohajajo društvu nastopni časopisi: „Cvetje z vrtov sv. Frančiška“, „Delavec“, „Dolenjske Novice“, „Dom in Svet“, „Domovina“, „Edinost“, „Glasnik“, „Hlidka literarni“, „Jugoslovanski stenograf“, „Ljubljanski Zvon“, „Mir“, „Monatschrift für christliche Socialreform“, „Nada“, „Primorski list“, „Reichspost“, „Rimski Katolik“, „Slovanska knjižnica“, „Slovanski Svet“, „Slovenec“, „Slovenski gospodar“, „Slovenski Narod“, „Soča“, „Stimmen aus Maria Laach“, „Südsteirische Post“, „Svoboda“, „Vaterland“, „Vlast“, „Zgodnja Danica“ in „Zora“. Knjižnica se je izdatno pomnožila, zlasti se je deloma vezalo, deloma broširalo več knjig. Prijateljske razmere so vezale „Danico“ z nastopnimi slovanskimi akademskimi društvi: „Zvonimir“ (hrv.), „Balkan“ (bolg.), „Akademicki Spolek“ (česk.), „Tatran“ (slovašk.), in „Bukovina“; prijateljski je občeval odbor tudi s katoliškima akademskima zavezama „Austria“ in „Norica“ in s „Krščansko bralno dvorano“ (Christliche Lesehalle) Pri seji sta se volila nadalje revisorjem drd. med. Frančišek Janković in phil. Zvonimir Dokler; tudi se je ukrenilo potrebno glede oskrbovanja društvenih zadev za dobe velikih počitnic. Žele, da bi se vsi člani v novem šolskem letu zopet zdravi zbrali v društvu, završi podpredsednik sejo.

Dijaštvo in magyarski „milenij“. Dijaštvo se često imenuje cvet in upanje naroda — in to po pravici. Kakoršen je mladi inteligentni naraščaj, taka bode zgodovina naroda v bližnji prihodnosti. Dijaštvo naj ostane vedno v najožjem kontaktu z narodom, skrbno naj goji narodove svetinje, pazljivo naj zasleduje vse, kar se dogaja v ožji domovini in po širnem svetu. Dijaštvo naj posebno pridno proučava svetovno in domačo zgodovino, kajti zgodovina sama podaja nam največkrat merilo, po kojem naj premotrivamo dnevna vprašanja, in ključ do njih ugodne rešitve. Mi si ne prisvajamo pravice do hrupne javne politike, zahtevamo pa, da nam vlada in akad. oblastva ne odrekajo pravice, ob važnih dogodkih javno izražati svoje menje. Kar je dovoljeno mlekozobim socijalnim demokratom na javnih shodih, to tirjamo tudi mi za-se: pravico, javno in prosto izražati svoje mnenje.

Tako je umevati tudi oni „protest“, koji so naperila razna slovanska in nemška dijaška društva proti takozvanemu ogerskemu recte magyarskemu „mileniju“. Glasi se doslovno: Ker so Madjari, ko so baje pred 1000 leti prihruli v sedanje ogerske pokrajine, pustošili Nemčijo, Italijo,

¹⁾ Račun o društvenih dohodkih in troških priobčimo v bodoči številki „Zore“.

Francosko, Švico, Panonijo in Balkanski poluotok ter moreč in ropajoč, paleč in požigajoč begali naše prednamce,

ker so mej tem namišljenim 1000-letnim bivanjem sredi ariških narodov svoje nemongolske sosedne na najkrutejši način podjarmljevali,

ker daleko niso bili nikaka varstvena opora proti Turkom, pač pa se opetovano družili z njimi proti krščansko-ariški Evropi in so celo v boju za osvoboditev Ogrske stali na strani polumeseca,

ker celo koncem XIX. stoletja v Ogrski bivajoče Nemce, Rumune, Srbe, Slovake, Maloruse in Slovence na nečuden način zatirajo, hoteč jim odvzeti njihov jezik, njihovo narodnost in vsekake državljanske pravice,

ker se mora njihovi brezobraznosti, nestrpnosti in surovosti, s katero zaničujejo vse, kar ni madjarskega, vsak ariški narodnjak, ki ima količkaj čustva za pravico, upreti,

ker kljub temu, da so zapadno kulturo in civilizacijo zanesli mej nje nemški naselniki, da imajo oni ves svoj razvoj zahvaliti tujim, slovanskim, nemškim in rumunskim uplivom, da niso Madjari ne na polju umetnosti in vede, ne na polju obrta in industrije nikdar kaj samostojnega vstvarili, ker se kočejo kljub temu s takoimenovanimi milenijskimi svečanostmi Madjari predstaviti svetu kot edini kulturni narod, kot izključno opravičenega nositelja ogrske državne misli, smatrajoč ariške, nemadjarske državljane dežel Štefanove krone podjarmljenim vazalom in helotom,

ker se torej takoimenovana milenijska slavnost iz teh vzrokov tiče izključno madjarskega plemena,

smatra dunajsko narodno dijaštvo za svojo sveto dolžnost po svojih zastopnikih svečano protestovati proti takoimenovanemu mileniju in sklepa to-le:

Ne udeležiti se takoimenovanih milenijskih svečanostij, kar bi bilo pod častjo dunajskega ariškega narodnega dijaštva,

delati na to, da se teh izključno madjarskih slavnostij tudi kolege iz Avstrije, Nemčije, Švice, Rusije, Francoske, Italije, Belgije, Rumunije, Srbije in Bolgarije ne udeleže.

Zajedno protestuje ariško narodno dijaštvo dunajsko s kolegam nemadjarskih narodnostij v Ogrski in Sedmograškem proti tej „državni slavnosti“, ki je izključno madjarska, ki nima za ariško narodno dijaštvo iz Ogrske in Sedmograškega pomena „slavnosti“, ampak žalovanja.

Dalje pozivlja ariško narodno dijaštvo dunajsko Nemce, bivajoče v Ogrski, nujno, da se skupno z drugimi nemadjarskimi narodi krepko upro madjarskemu nasilstvu in ne dopuste, da njihove narodne posebnosti posvečujejo madjarsko-židovske reklamne slavnosti.

Dunaj, 2. maja 1896.

Za nemško dijaštvo dunajsko: abs. med. Theod. Rakus; — za dijake iz Nemčije: stud. phil. Karl Ernst Osthaus; — za rumunsko akad. mladež: stud. med. Aleksander Vajda-Voevod; — za slovaško akad. mladež: drd. med. Pavel Blaho; — za srbsko akad. mladež: drd. jur. Milivoj Babič; — za sedmograške Nemce: stud. med. Wilhelm Degner; — za rusko akad. mladež: Nikolaj P. Glebowicky; — za česko akad. mladež: stud. med. Hugo Bezděk; — za slovensko akad. mladež: stud. phil. Jožef Reisner.

Mi se z navedenim „protestom“ popolnoma zlagamo; ako hočemo govoriti odkrito, moramo reči, da se nam zdi še prenehak. Slovani sploh in vzlasti ogerski Slovani pač nimajo vzroka, praznovati ogerske tisočletnice. Zgodovina nam izpričava, da so Slovani že zdavna v državnih skupinah stanovali po Ogerski, predno se je zagnala med nje ona iz raznih mongolskih plemen obstoječa mešanica, iz katere se je potom večstoletne asimilacije s svojimi sosedi izcimilo to, kar se dandanašnji imenuje magyarski narod. Divja tatarska druhal Slovanom ni prinesla blažene kulture, pač pa je s kruto silo razbila slovanske državne organizme in polastivši se lepih podonavskih ravnin za zmirom ločila severne Slovane od njih južnih bratov. Magyari so zavdali slovanski celokupnosti in vzajemnosti smrtonosen udarec! Zato pa se nikari ne obotavljaj, draga slovanska raja, ampak kar trumoma in narodoma poromaj v Oes-Budavár in svojemu krotitelju ob njegovi tisočletnici hvaležno poljubi roko!

Slavnost, ki se sedaj obhaja v Budimpešti, bodo zgodovinarji poznejših, treznejših časov ožigosali kot javno, nečuvveno drzno pačenje ogerske zgodovine; kajti resnica — tudi zgodovinska resnica — se da zatirati, a zatreti nikdar. Zgodovina bode sama sebi maščevalka! Slovanom bodi skrb, da se to čim preje zgodi. Naša narodna čast je omadeževana in zahteva zadoščenja. Raztrgati nam je nestvor, ki se nazivlje „ogerski milenij“, krinko raz obraz in svetu pokazati istinito jedro in historično vrednost „milenija“. Slovansko dijaštvo pridružilo se je s svojim „protestom“ tej borbi. Storilo je s tem svojo narodno dolžnost. Ta zavest naj mu bode zadostilo za eventuelne akademične in neakademične sitnosti.

Katoliška zaveza „Norica“, ki je v letošnjem šolskem letu v obrambo svojih katoliških načel odbila že toliko nečuvvenih napadov, praznovala je dne 9., 10., 11. in 12. maja t. l. posebno slovesno svojo trinajstletnico. Javno in jasno pokazalo se je ob tej priliki, da v kljub neprestanim, vsestranskim napadom katoliška ideja v dijaštvu in v narodih čim bolj prodira, da čim preje zatemni zvezda laži-liberalizma in prosije zarja prave krščanske slobode. Z „Noriko“ veselilo se je te dni katoliško dijaštvo v svoji celokupnosti. To nam je svedočil lepi venec domačih in inozemskih kat. dijaških društev, koja so se po svojih zastopnikih oficijelno udeležila „Noričanske“ slavnosti. Bila so zastopana naslednja kat. dijaška društva: „Aenania“ iz Monakovega, „Guestphalia“ iz Tubinga, „Austria“ iz Inomosta, „Hercynia“ iz Freiburga v B., „Bavaria“ iz Bonna, „Carolina“ iz Gradca, „Gothia“ iz Erlangena, „Ferdinanda“ iz Prage in „Austria“ in „Danica“ z Dunaja. Tudi slov. kat. dijaštvo se je radovalo ob tej priliki, kajti nekaljena katoliška vzajemnost nam je porok, da čim preje zavlada načelo krščanske pravičnosti: „Suum cuique!“

Židovstvo na dunajskem vseučilišču. V zadnjem broju „Zore“ smo poročali pod tem naslovom o spletkah med nemškimi takozvanimi „brambenimi“ društvi in židovskim dijaštvom na našem vseučilišču. Akad. senat se je bil precej požuril s svojo „najstrožjo“ obsodbo, kojoj je izrekel nad onim sklepom arijskega dijaštva. Malo za akademično prišepala je

vladna „maščevalka židovske poštenosti in značajnosti“ v obliki ukrepa c. kr. niževavstrijskega namestništva s kojim so bila razdružena nastopna akad. društva:

1. Zaveza nemškega dijaštva iz severne Moravske (ustanovljena l. 1894); 2. nemško-akademično društvo „Amicitia“ (ustanovljeno l. 1894); 3. društvo nemških dijakov iz Šlezije „Oppavia“ (ustanovljeno l. 1894); 4. društvo nemških dijakov iz Česke „Hercynia“ (ustanovljeno l. 1892); 5. zaveza „Hilaritas“; 6. zaveza „Libertas“ (ustanovljena l. 1874); 7. nemško-akad. društvo „Vshodnih Šlezijcev“ (ustanovljeno l. 1892); 8. nemško društvo „Turolidia“; 9. društvo akademikov iz Solnograda (ustanovljeno l. 1893); 10. nemška-akademična zaveza „Normania“ (ustanovljena l. 1880); 11. zaveza nemških dijakov „Philadelphia“; 12. nemško-akad. društvo „Cheruscia“; 13. nemško-akad. društvo „Rabenstein“; 14. nemško-akad. društvo „Campia“; 15. zaveza nemških visokošolcev „Ostmark“; 16. zaveza tehnikov „Eisen“; 17. „zaveza nemških tehnikov“; 18. „Gothia“; 19. „Athenaia“ in 20. „Silezia“.

V obrambo židovstva uporabila je vlada najostreje orožje, koje ima po zakonu napram društvom; udala se je — po stari navadi — pritisku židovske velmoči in židovsko dijaštvo, vsaj formalno, rehabilitovala. Dejansko pa ostane pri sklepu arijskega dijaštva. Razpuščena društva se bodo v nastopnem tečaju znova ustanovila in s podvojenimi močmi branila arijski značaj dunajskega vseučilišča. Vlada je s svojim ukrepom dosegla samo čim večjo razdraženost, koja si bode po naravnih zakonih iskala duška; konec bodo tedaj vendar le — pobiti židovski nosovi!

Promocije. Dne 2. maja t. l. je bil na dunajskem vseučilišču promoviran doktorjem prava g. Alojzij Kokalj iz Kranja, dne 2. junija t. l. g. Peter Bleiweis, c. kr. konceptni praktikant pri deželni vladi v Celovcu, in g. Rudolf Sajovic iz Ljubljane, dne 16. julija t. l. pa g. Francišek Prosenc doktorjem modroslovja. Na graškem vseučilišču pa je dne 23. aprila t. l. promoviral doktorjem prava g. Ivo Šubelj, c. kr. konceptni praktikant pri okr. glavarstvu v Velikovcu. Vsem gospodom práv iskreno častitamo!

Ženski doktorji. V zadnji številki „Zore“ smo obširneje poročali o ministerskih odredbah, ki se tiče nostrifikacije ženskih doktorjev zdravoslovja. Izrazili smo tudi na dotičnem mestu svoje mnenje o navedenih min. ukazih, menimo namreč, da naj bi se ženskam podelila v tem oziru ali popolna enopravnost z moškimi akademiki ali pa naj bi se jim sploh zabranila pot do vseuč. studij zdravoslovja. Toda vidi se nam, da smo se nekoliko motili, ali bolje rečeno, da smo premalo cenili vstrajnost nežnega spola, ki se celo nič ne straši strogih ukazov ministrovih. Ni še davno tega, ko se je neka Evina hči Gabrijela pl. Possaner po imenu, oglasila za nostrifikacijo inozemskega doktorata ter se javila za praktični izpit iz anatomije. V dvorani profesorja Toldta zbralo se je določeni dan jako mnogo moških kolegov gospice pl. Possaner, da bi videli nenavaden in uprav nenaraven prizor, namreč nežno gospico v platnenem plašči

z nožem v roci pred mrtvim truplom. Kakor čujemo, kazala je gospodična pl. Possaner precej spretnosti pri trančiranji in odgovarjala baje jako precizno na vprašanja profesorjeva. Bodi temu kakor koli, mi pa vender kljubu temu nočemo prav nič premeniti svoje sodbe glede ženskih doktorjev zdravoslovja.

V akad. senat na dunajskem vseučilišču za leto 1896/97 so bili voljeni sledeči gg : prof. dr. Leo Reinisch rektorjem, prof. dr. Anton Menger prorektorjem; dekanom na theologični fakulteti prof. dr. M. Schindler; prodekanom dr. Josip Kopallik; dekanom na juridični fakulteti prof. dr. Edmund Bernatzik, prodekanom prof. dr. Philippovich in prof. dr. pl. Schrutka; dekanom na medicinski fakulteti prof. dr. Maksimiljan Gruber, prodekanom prof. dr. Wagner pl. Jaureg; dekanom na filosofski fakulteti prof. dr. Alfonz Huber, prodekanom pa prof. dr. Albrecht Penk.

Vseučiliščne vesti. Dne 21. junija t. l. odkrila sta se v arkadah dunajskega vseučilišča spomenika Adolfa Exnerja, slovitega profesorja rimskega prava, in Ferdinanda pl. Arlta, prof. ophtalmologije.

Vsi slovenski dijaki so napravili izpit, kateri so se bili oglasili k pravno-zgodovinski skušnji v mesecu juliju.

Listnica uredništva.

G. V—r. Iskrena hvala. Prosimo še nadaljne naklonjenosti!

G. Evgenij v L. Hvala! Prav obveselilo nas je poslano. Upamo, da nam blagoizvolite ob priliki zopet kaj poslati.

„Zora“ izhaja po štirikrat na leto in stane za celo leto 80 kr., za dijake 50 kr.

Uredništvo: Valentin Levičnik, Dunaj, XVII. Palfygasse 15.

Upravništvo: Pavel Marija Valjavec, Dunaj, V. Matzleinsdorferstr. 76. III. 31.

Odgovorni urednik: Frančišek Janković, Dunaj.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Tiskarna oo. mehitaristov, Dunaj.